

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svetlobo dane od c. k. kmetijske družbe.

Tečaj III.

V sredo 19. Sušca. 1845.

List 12.

HVALEŽNOST SLOVENSКИH MLADENCEV NJIH VELIČANSTVU CESARJU FERDINANDU I. za okrajšano vojniško službo.

Junak slovenski ljubi domačijo,
Kjer rožice mu mladih dni cvetó,
Z serčnostjo vselej branit on hití jo,
Ko vid' sovražno bližat' se rokó.

Junak slovenski svitliga Cesarja
Očeta sebi dobriga spozna,
Zvestó povelju vsociga vladarja,
Ki kliče v vojsko ga, pokoršno da.

Vendèr britkó je, zupustiti milo
Očestvo v mladim cvétu svojih lét,
Ter dni naj lepših predolgó število
Pod črnim orlam vojske preživet'.

O *Ferdinand!* zató beseda *Tvoja*
Miljone podložnikov osreči,
Ki persegvati pod bandero boja
Mladencam le na osem let veli.

Bo v zgodnih letih korenjak iskreni
Dosluzil serčno svoj vojniški stan,
Ter vernil se na dom svoj preljubljeni
Vterjen, k slednim delu še močan;

Bo spet prijel se ročno opravila,
H kater'mu négdaj je namenjen bil,
Ki ga očeta roka je učila,
Al sam drugod si ga je perlastil.

Za delo rók več perdobí kmetija,
In rokodelstvo mnogo pripomoč
Cvetéla lepši bode nam kupčija; —
Fant zgodej vsak želí od vojske proč;

On vé, de mlad'mu treba je skerbeti
Za oblačilo in za živež svoj,
Kdor mirno v starosti želí živeti,
Ki perpeljá sestró: *slabóst* seboj. —

Visoko *Tebi* naj bo slava peta,
Ki zливаš toljki blagoslov na nas;
Mladóst in stárost v *Tvoj'* ljubezni vneta
Ponavlja dan na dan veseli glas:

„*Bliši se solnce na avstrijanskim troni,*
Ki podložnike reši od nadlog,
Dobrót nezméernih žarke vsim nakloni, —
Ohrani nam Ga dolgo, večni Bog!“ S.

**Kakó se lan spomlad seje, in kakó se
potem s njim ravná.**

(Is gorenške firani.)

Lan fejati she smirej vershe kmetu, zhe je tudi
platno po zeni, kér predivo se prodaja she smirej
dofti dobro, in pa sej bres platna ne more biti no-
bena drushina.

Lan ljubi de belo, bolj teshko semljo, ilov-
zo ali faj puhlizo. Na pefheno njivo nikar nikoli
ne sej lanu. Nar boljshi je, de se sa lan deteljsh
odlozhi, in de se njiva sgodej pognoji, she preden

fneg sapade, in fizer vfelej dobro, takó de se s
rastrofhenim gnojem pokrijejo vse tla. Nikar ne
mifli, de gnoj per tem kaj sgubi. Pred simo ras-
trofheni gnoj fneg bolj pertifne h tlam, in se torej
loshej podorje; tudi se bolj umori; sakaj vrozh gnoj,
ki se she le kuha v semlji, prevezh' pezhe lan, in
mu odteguje mokroto. Le v deshevnih letnah tak
gnoj manj fhkodje. Zhe po simi fneg fkopni in
semlja ni smersnena, kakor je bilo letaf pretekliga
mesza Profénza vezhkrat, pa le podorji gnoj, pred
ko morefh, kér mesza Šufhza so rade fuhe sape;
fuh gnoj se teshko podorje, in je tudi huji sa shivino.

Potlej ko je gnoj podoran in zhe fo brasde teshke, zhe jih postavam ni rasvalil fresh, fe morajo prekopati s matikami, de fe rasdrobé, in povlezhi dobro, de fe semlja bolj vleshe in de postane bolj zhverfta. Ne storish prav, zhe to delo predolgo bliso fetve odkladafh, kér potlej pride feme v prevezh rahlo perft. Zhe pa vidish, de fe je prekopana njiva slo oselenila, je prav jo fhe enkrat prekopati, preden fejezh; tode potlej jo s valarjem prav dobro povali in vterdi.

Lenoviz fe feje okoli fv. Jurja, preslej pa okoli fv. Florijana, tode kadar je slo fuho, deshja pozhakaj; v fuhim vsjani lan nikoli dobro ne stori, zhe v kakih dnevih deshja ni.

Šej lan vselej rajfhi bolj gofto, kakor redko; redik lan ne da shlahrne like, in tudi plevel ga bolj premaguje; stari pregovor je: de naj pod enim pavzam sern devet lesih. Zhe bofh manj femena perdelal, bofh imel pa vezh prashniga prediva.

Vfejani lan fe sakoplje s matikami, pa pasi, de fpet ne pride pregloboko. Po tem povlezi njivo, pa vari, de s brano ne spravish vfiga femena v rasore, satorej gredé lepó rahlo brano persdiguj, de feme ostane tam, kamur je padlo. Na vse to pa fhe prav dobro povali njivo in jo sgrabí ob konzéh, in fhe s matiko in s grabljemi poravnaj, kar je treba.

Koder v lanenih njivah kert rije, pravijo, de bo lanú obilno, in ta ravno ni prasna, zhe kerta ni od file prevezh, sakaj kert polovi zherve, kteri semljo rahljajo in tudi lanove koreninize spodjedajo. Zhe fe pokashejo po njivi kertne, jih berfh rasgrabi, in zhe vidish, de je semlja od kertize, od mramorja, ali drugih mergolinzov preberfklijana, fpet pováli dobro vfo njivo, ali pa faj s ного potlázhí fpet persdignjeno semljo nasaj.

Lan fe pleve dvakrat, ko je perft velik, in pa preden fe sazhne kodrati. Plevizam perporozhaj, de bo delo dobro storjeno.

Potem pa nimafh s lanam nizh opraviti, de fe issori, kakor de ga Bogu perporozhaj, sakaj „ne kdor fadí in kdor perljiva je kaj, temozh Bog, kteri raft daje.“ 1. do Kor. 3, 7.

A . . .

Dokasik

pogorelske drushbe ali bratovfhnje f. Florijana sa Šhtajerfko, Korófhko in Krajnfko deshelo v letu 1844.

V letu 1844 je na novo 2598 deleshnikov k bratovfhnji f. Florijana pristopilo; namrezh is Šhtajerfkiga 1452, is Korófhkiga 764, is Krajnfkiga pa 382. *) Šhtevilo vfih deleshnikov fkupej

*) V primeri proti Šhtajerfkim in Korófhkim je to shtevilo novih perftopnikov na Krajnfkim premajhno. Kakó je to? Ali jih je morebiti veliko pri kaki drugi drushbi savarvanih? Prav bi bilo; ako ravno je sa nafhe kraje Grafhka drushba nar bolj pripravna. Naj se pa vfak, kdor h kaki drushbi pristopi, poprej prisadene njene postave na tanjko svediti, de ne bo potem miflil, de fe mu je kriviza sgodila, zhe ni povrazhila po fvojim obrajtu (rajtingi) dobil. Zhafiti ud z. k. kmetijske drushbe in opravilnik Milanfke drushbe gosp. Matija Koren is Planine nam je tako prigodbo osnanil, ki fe je v letu 1843 v Begnah sgodila, kjer je neki mlinar, kterimu je sraven obilniga pridelka in blaga vse poflopje pogorelo, okoli 445 goldinarjev manj povrazhila dobil, kakor je miflil. Ta pogorelz je postave Milanfke drushbe drugazhi rasumel; sraven tega pa fo tudi zenitniki (fhazniki) napzhne zenitve krivi bili, kér fo bres premiflika prevdarjeno zeno od hifhe s malnam vred na 2000 goldinarjev, in od shage

je bilo pa 49944, namrezh is Šhtajerfkiga 27993, is Korófhkiga 13355, is Krajnfkiga pa 8596. V tem letu fo 5820 pohifhtev vnovizh savarvali ali afekurirali.

Zéna vfih savarvanih pohifhtev, ktere fo pretezheni leto vnovizh afekurirane bile, je 2 milijona in 203725 goldinarjev. Zeli fofhtevk (fhuma), kteri je pri imenovani bratovfhnji savarvan, je prav velik in snefe 46 milijonov 75700 goldinarjev — kar bo gotovo vfaziga domorodza rasveselilo, ker vidi, kakó veliko premoshenja je pred nefrezho ognja obvarvaniga, in de fe fhtevilo deleshnikov od leta do leta zhverfto mnoshi.

V pretezhenim letu je 367 deleshnikov is pogorelske drushbe odstopilo; sraven teh je pa vodstvo te bratovfhnje fhe drusih 426 deleshnikov od drushbe savoljo tega odverglo, kér po svoji posabljivosti in nemarnosti nifo letniga denarja poredama in ob pravim zhafu drushbi odrajtovali.

Imenovana drushba je pogorelzam v pretezhenim letu 82714 goldinarjev in 50 krajzarjev povernila; to je, Šhtajerzam 44499 gold. in 50 kr. — Korófhzam 31740 gold. — Krajnzam pa 6475 gold., med kterimi fo na Krajnfkim nasledni nar vezh dobili: Franz Klemens is Rakitnika v Postojnfki komisii 1500 gold.; Kaplanija v Zhernim Verhu v Ipavfki komisii 800 gold.; Leopold Rupnik 750 gold.; Janes Hladnik 500 gold.; Anton Plefchner 400 gold. ravno od ondod, Franz Hozhevar is Saloga v Ljubljanski komisii pa 600 gold. Rasun tega je fhe drusih 428 gold. in 29 kr. tiftim hrabrim pomozhnikom podarila, ki fo fe pri ognju ferzhno in rozhno obnafhali in marljivo gafiti pomagali.

Tudi pretezheni leto nifta dva pogorelza povrazhila sa svoje fhkode prejela. Pervi sató, kér je obftal, de je sam poshgal. Drugi pa, ki je bil po sprizhevanju ravno tega obdolshen. Prav jima je, sakaj doftokrat, kdor drugim jamo koplje, sam va-njo pade.

S pomozhjo drushbe je bilo lanjsko leto vezh pohifhtev v bolji ftan prenarejenih: namefti flamnatih in dilnatih ftreh fo namrezh eno s plohami, 6 s kofitarjem, 212 s opekami ali zeglami pokrili; sraven tega pa fhe 144 sidanih opashev, 26 varnih dimnikov in 30 odvodov blifka napravili.

Ljubi hifhni gospodarji! is prizhijozhiga dokasika fte sopet flifhali, kakó koriftna je notrajno-avstrijanfka bratovfhnja f. Florijana in koliko lepiga denarja je pogorelzam fpet pretezheni leto, sa mnoge fhkode povernila. Isbudite fe she enkrat vfi od konza do kraja is terdiga fpanja in pristopite k imenovani drushbi, de vas nefrezha ognja ne prehití, de ne bofte ob zhafu file shalofsti koperneli in mogli prifiljeni od hifhe do hifhe klaverno popotvati in na duri fvojiga blifhnjiga sa milodar terkati. Sa malo krajzarjev fe lahko od te shalofstne poti odkupite!

na 300 goldinarjev zenili, in pri ti zenitvi ozhitno tudi pravizo mleti in shagati, in vodo zenili (fhazali), ktera mlinu fhe le vrednost da. Potem takim fo ti moshje vrednost savarvaniga mlina i. t. d. previfóko zenili in takó pofhkodovanimu gospodaru famí fhkodovali. Gosp. Koren nam je takrat osnanil, de Milanfka drushba takó le rajta: „Kolikokrat manj je savarvana zena od prodajivne vrednosti, tolikokrat manj je povrazhilo, ktero fe dobí sa storjeno fhkodo, ktera fe pa ne po prodajivni vrednosti, ampak po sdelovanju pohifhtev zení; potem takim fe le zelo povrazhilo dobí, zhe je sdelovanje ravno te, ali pa vezhji vrednosti, kakor prodajivna in savarvana zena.

Vrednistvo.